Utlåtande LaUU 18/2021 rd– RP 146/2021 rd

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2022

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2022 (RP 146/2021 rd): Ärendet har lämnats till lagutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 1.11.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- konsultativ tjänsteman Niina Huotari, finansministeriet
- kanslichef Pekka Timonen, justitieministeriet
- ledande expert Niina Puolusmäki, justitieministeriet
- direktör Raimo Ahola, Domstolsverket
- biträdande riksåklagare Jukka Rappe, Åklagarmyndigheten
- förvaltningsdirektör Joanna Autiovuori, Åklagarmyndigheten
- generaldirektör Arto Kujala, Brottspåföljdsmyndigheten
- riksfogde Juhani Toukola, Utsökningsverket
- direktör Teemu Jokinen, Sydöstra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt
- direktör Susanna Schugk-Laulumaa, Riihimäki fängelse
- ordförande Antti Santamäki, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Lagutskottet behandlar justitieministeriets förvaltningsområde i budgetpropositionen för 2022 inom ramen för sitt eget ansvarsområde. Samtidigt pekar utskottet på följande omständigheter.

Anslagen till justitieministeriets förvaltningsområde

I budgetpropositionen är anslaget till justitieministeriets förvaltningsområde cirka en miljard euro. De föreslagna anslagen motsvarar nivån på den ordinarie budgeten för 2021.

I budgetpropositionen ingår också positiva anslagsökningar inom justitieministeriets förvaltningsområde. Bland dem märks ett tilläggsanslag på 3,74 miljoner euro för planering och upprättande av ett videoupptagningssystem, ett tilläggsanslag på 1 miljon euro för kortare behandlingstider vid domstolarna och ett tilläggsanslag på 1 miljon euro för att inrätta en funktion för att främja ekonomisk kompetens. De här anslagsökningarna är i sig viktiga för att genomföra utvecklingsprojekt och för att sköta uppgifterna, men exempelvis med ett anslag av engångsnatur på 1 miljon euro för att förkorta behandlingstiderna vid domstolarna kan man praktiskt taget bara dämpa ökningen i behandlingstiderna, men inte förkorta dem. För att målet ska kunna nås krävs det således inte bara större belopp utan också mer hållbar finansiering. Enligt utskottet är det ytterst viktigt att behandlingstiderna kortas ner, eftersom dröjsmål i rättsprocesserna länge har varit ett problem i Finland. Detta har också kommit fram i laglighetsövervakningen och i Europadomstolens rättspraxis (se t.ex. LaUU 17/2021 rd och LaUU 1/2021 rd).

Lagutskottet anser att anslagen till justitieministeriets förvaltningsområde är otillräckliga och ser med oro på att anslagssituationen inte har avhjälpts på ett bestående och hållbart sätt redan tidigare, trots den allvarliga oro som utskottet redan länge och upprepade gånger framfört (se särskilt LaUU 11/2021 rd och utskottets tidigare utlåtanden som det hänvisas till där).

Nu senast vid behandlingen av planen för de offentliga finanserna i våras ansåg lagutskottet att det finns betydande brister i basfinansieringen för justitieministeriets förvaltningsområde och att bristerna måste rättas till snabbt (se LaUU 11/2021 rd). Särskilt resurssituationen för domstolarna, Brottspåföljdsmyndigheten, Åklagarväsendet och den offentliga rättshjälpen var ohållbar och de uppskattades behöva en bestående ökning på minst omkring 20,5 miljoner euro från och med 2022 (domstolarna 10,3 miljoner euro, Åklagarväsendet 1,6 miljoner euro, Brottspåföljdsmyndigheten 6,42 miljoner euro och rättshjälpsbyråerna 2,1 miljoner euro). Lagutskottet ansåg att en korrigering av situationen kräver en väsentlig höjning av basfinansieringen på ett bestående sätt och med en gång. Eftersom anslagen för rättsvården är otillräckliga, antalet ärenden ökar, behandlingstiderna är långa och personalen belastas, ansåg lagutskottet dessutom att det är motiverat att statsrådet kommer med en särskild redogörelse om frågan. Detta var enligt utskottet viktigt för att trygga och stärka rättsstaten och för att värna om rättsvårdens verksamhetsförutsättningar.

Inga korrigeringar har dock gjorts i anslagen inom justitieministeriets förvaltningsområde och den aktuella budgetpropositionen innebär inga ändringar i läget. Lagutskottet anser detta vara mycket beklagligt. Enligt uppgifter till utskottet kommer situationen att skärpas ytterligare de närmaste åren i så hög grad att förvaltningsområdet med den nuvarande anslagsnivån inte kan undvika personalneddragningar. Det i sin tur äventyrar rättsvården och rättsstaten.

Följaktligen pekar lagutskottet än en gång på den allvarliga anslagssituationen inom justitieministeriets förvaltningsområde för nästa år och de kommande åren. Förvaltningsområdet och aktörerna där måste få bestående basfinansiering på en hållbar nivå och det kräver en väsentlig förbättring av ramanslagen för att trygga rättsvårdens verksamhetsförutsättningar. Precis som nyligen i samband med statsrådets redogörelse för den inre säkerheten understryker lagutskottet att det brådskar med en särskild redogörelse av statsrådet om hur rättsstaten och rättssäkerheten tillgodoses samt hur rättsvårdens verksamhetsförutsättningar ska tryggas under den pågående valperioden (se LaUU 16/2021 rd).

Brottspåföljdsmyndigheten

I budgetpropositionen föreslås ett anslag på 233 miljoner euro för Brottspåföljdsmyndighetens omkostnader 2022, vilket motsvarar den ordinarie budgetnivån för 2021. I propositionen ingår ett tilläggsanslag av engångsnatur på 2 miljoner euro för att minska fångvaktarnas ensamarbete och för att bättre beakta kvinnliga fångars särskilda behov.

I ljuset av den information som lagutskottet har fått är Brottspåföljdsmyndighetens anslag otillräckliga med avseende på verksamhetens omfattning, inrättningarnas struktur och effektmålen för verkställigheten. Situationen är mycket oroväckande, eftersom de otillräckliga resurserna har negativ inverkan på fängelserna och arbetet där. Det har också konstaterats inom laglighetsövervakningen (se LaUU 17/2021 rd, LaUU 1/2021 rd och LaUU 3/2019 rd). Också Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) har påpekat att Brottspåföljdsmyndigheten har alltför få anställda och att det finns många i övervakningspersonalen som saknar utbildning och därmed inte har rätt kompetens och pekat på de risker som dessa omständigheter medför.

De knappa personalresurserna på Brottspåföljdsmyndigheten bidrar till att fångarna får tillbringa alltför lite tid utanför cellen och att det ordnas för få verksamheter för dem. På grund av de knappa personalresurserna har också ensamarbetet ökat, vilket är problematiskt för fängelsesäkerheten och arbetarskyddet. Våldet och hoten mot både personalen och fångarna har ökat avsevärt och det anses bero bland annat på att fångarna med kopplingar till organiserade kriminella grupper har blivit betydligt fler. Ett nytt och mycket oroväckande fenomen är det kriminella gänget Mantaqa som har vuxit fram ur ett gatugäng. Brottspåföljdsmyndigheten bedömer att det i dagsläget utgör ett betydande hot mot personalens säkerhet. Lagutskottet har redan tidigare pekat på den allvarliga situationen och krävt både ökade resurser och praktiska åtgärder för att förbättra läget (se LaUU 17/2021 rd, LaUU 16/2021 rd, LaUU 11/2020 rd och LaUU 8/2020 rd).

Följaktligen är tilläggsanslaget av engångsnatur på 2 miljoner euro för att minska fångvaktarnas ensamarbete och bättre beakta kvinnliga fångars särskilda behov för litet. I sitt budgetförslag föreslog justitieministeriet 6,6 miljoner euro i tilläggsanslag för momentet. Med ett sådant anslag hade Brottspåföljdsmyndigheten också nästa år kunnat behålla den extra personal (123 årsverken) som anställdes med tilläggsanslag för att avhjälpa ruschen till följd av coronaläget i år. Anslaget i budgetpropositionen leder däremot till att den extra anställda personalen måste reduceras (med 90 årsverken). Det är extra problematiskt att antalet fångar väntas stiga nästa år när restriktionerna i och senareläggningarna av verkställigheten på grund av coronaläget försvinner.

Utskottet noterar vidare att Brottspåföljdsmyndigheten enligt uppgifter till utskottet under 2022 och hela ramperioden har flera andra utgiftsbehov som är nödvändiga för Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet samt för säkerheten och verkningsfullheten och som kräver tilläggsanslag. Sådana utgiftsbehov orsakas bland annat av att tjänster och stödåtgärder för minderåriga och unga fångar utvecklas och utökas, att egna avdelningar för minderåriga och unga fångar blir fler, att häktningsavdelningarna blir fler, att fångar som allvarligt äventyrar fängelsesäkerheten placeras på egna avdelningar och att det nya kundinformationssystemet Roti vidareutvecklas.

Med hänvisning till påpekandena ovan anser lagutskottet att Brottspåföljdsmyndighetens anslagsbehov för nästa år och de kommande åren måste tillgodoses.

Allmän intressebevakning

Utskottet uppmärksammar också resursläget för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, eftersom den höga belastningen vid verket har återverkningar för den allmänna intressebevakningen och fördröjer förordnanden om intressebevakning och behandlingen av tillståndsärenden för nya huvudmän. Dröjsmålen i förordnandena till intressebevakning för nya huvudmän försämrar huvudmännens rättssäkerhet. Enligt uppgifter till utskottet har tilläggsanslaget till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för att avarbeta ruschen ännu inte gett avtryck i form av snabbare tillståndsprocesser i den allmänna intressebevakningen.

Enligt uppgifter från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har förmyndarverksamheten den största ruschen. Handläggningstiderna är för närvarande följande (målet inom parentes): förordnande av intressebevakare 185 dagar (90 dagar), tillståndsärenden 2,5 månader (1 månad), revision 6,2 månader (3,8 månader), fastställande av intressebevakningsfullmakt 79 dagar (70 dagar). Bakgrunden till överbelastningen är det ökade antalet ärenden inom förmyndarverksamheten och fler intressebevakningsuppdrag (ökning cirka 5 % per år). Det betyder att det årligen behövs 10 årsverken till. Dessutom har handläggningstiderna blivit längre på grund av en ny rikstäckande och delvis elektronisk verksamhetsmodell. Varje handläggning har därför fått ett extra arbetsmoment.

Följaktligen anser lagutskottet anser att det är nödvändigt att se till att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har ändamålsenliga resurser för att behandlingen av ärenden ska bli smidigare. Detta måste också beaktas i resurserna till den allmänna intressebevakningen, eftersom det är viktigt att förmyndarverksamheten och den allmänna intressebevakningen handläggs och utvecklas sammanhållet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet anför

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Utlåtande LaUU 18/2021 rd

Helsingfors 14.10.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Marko Kilpi saml
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Suldaan Said Ahmed vänst
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Matti Vanhanen cent
medlem Paula Werning sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.